

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 6, p. 27-38, December 2012

OĞUZ KAĞAN DESTANI'NDA BÜYÜLÜ GERÇEKÇİLİK
MAGICAL REALISM IN THE EPIC OF OĞUZ KAĞAN

Mehmet Emin BARS

Nefti Ortaokulu Pasinler, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Halkbilimi

Abstract

The epic of Oğuz Kağan is the most important one of ancient Turkish epics that we have today. There are two written sources in which it has two variants. First one of the only incomplete copy which is found in Paris National Library and written in Uighur alphabet. The second important variant of Oğuz Kağan epic is the text that Reşidettin, doctor and historian, having important roles in the state of İlkhand in palace by transferring from different written and oral sources to the history of Persian, has produced. This variant is quite different from the variant produced in Uighur alphabet. Magical realism is an important way of expression importantly seen in a cooperation with the understanding of postmodern art in 20'th century. With this manner the way of folkloric expression has been adopted today by being revived. In general meaning, magical realism appeared in different ways and was expressed with different words in 1950's and 1960's known as the most productive term of Latin America in the field of novel until those years. After that time, the term was used as a way of expression not a trend. The term only reached Turkey in 1980's. Magical realism is not an art trend or literary kind. Magical realism is a style of expression derived from different traditions and used in different branches of art. There is a close relationship between the magical realistic text and folk narrations. In magical realistic narrations reader or audiences regard the characters' extraordinary attitudes as ordinary as in folk narrations. In our study, the existence of magical realism style, found in Paris National Library, written in Uighur alphabet, published in Turkish by the name of The Epic of Oğuz Kağan by W. Bang and R. Rahmeti in 1936, is going to be studied.

Key Words: Epic, Oğuz Kağan, magical realism, variant.

Özet

Oğuz Kağan Destanı bugün elimizde bulunan eski Türk destanlarının en önemlilerinden biridir. Bu destanın iki varyantının bulunduğu iki yazılı kaynak vardır. Birincisi Paris Milli Kütüphanesi'nde bulunan, Uygur yazısıyla yazılmış, eksik tek yazma nüshadır. Oğuz Kağan Destanı'nın ikinci önemli varyantı, İlhanlı Devleti'nde sarayda önemli roller üstlenmiş tarihçi ve doktor Reşidettin'in Farsça tarihine, farklı yazılı ve sözlü kaynaklardan aktararak meydana getirdiği metindir. Bu varyant Uygur yazısıyla oluşturulmuş varyanttan oldukça farklıdır. Büyülü gerçekçilik, 20. yüzyılda postmodern sanat anlayışıyla önemli ölçüde işbirliği içinde görülen bir anlatım tarzıdır. Bu tarzla birlikte folklorik anlatım tarzı canlandırılarak, günümüze uyarlanmıştır. Genel anlamda büyümlü gerçekçilik, Latin Amerika'nın roman alanında o yıllara kadar en üretken dönemi olarak bilinen 1950'ler ve 1960'larda farklı şekillerde ortaya çıkmış ve farklı kelimelerle ifade edilmiştir. Bundan sonra terim bir akım olarak değil de bir anlatım tarzı olarak kullanılmıştır. Bu kavram, Türkiye'ye ancak 1980'li yıllarda ulaşmıştır. Büyümlü gerçekçilik bir sanat akımı veya bir edebî tür değildir. Büyümlü gerçekçilik farklı geleneklerden türeyen, farklı sanat dallarında kullanılan bir anlatım üslubudur. Büyümlü gerçekçi metinlerle halk anlatıları arasında yakın ilişki bulunur. Büyümlü gerçekçi anlatılarda halk anlatılarında olduğu gibi okur ya da dinleyiciler kahramanların olağanüstü durumlarını sıradanmış gibi karşılar. Çalışmamızda Paris Milli Kütüphanesi'nde bulunan, Uygur yazısıyla yazılmış, W. Bang ve R. Rahmeti [Arat] tarafından 1936 yılında "Oğuz Kağan Destanı" adıyla Türkçe olarak yayımlanmış olan metindebüyümlü gerçekçilik üslubunun varlığı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Destan, Oğuz Kağan, büyümlü gerçekçilik, varyant.

Giriş

Oğuz Kağan Destanı bugün elimizde bulunan eski Türk destanlarının en önemlilerinden biridir. Bu destanın iki varyantının bulunduğu iki yazılı kaynak vardır. Birincisi Paris Milli Kütüphanesi'nde bulunan, Uygur yazısıyla yazılmış, eksik tek yazma nüshadır. Bu nüsha ilk olarak Rıza Nur tarafından keşfedilmiştir. İlmî olarak 1932 yılında W. Bang ve R. Rahmeti [Arat] tarafından Almanca olarak, daha sonra 1936 yılında Oğuz Kağan Destanı adıyla Türkçe olarak yayımlanmıştır. Aynı eseri Muharrem Ergin, Milli Eğitim Bakanlığının çıkardığı 1000 Temel Eser Serisi'nde yeni bir şekilde neşretmiştir. Oğuz Kağan Destanı'nın ikinci önemli varyantı, İlhanlı Devleti'nde sarayda önemli roller üstlenmiş tarihçi ve doktor Reşidettin'in Farsça tarihine, farklı yazılı ve sözlü kaynaklardan aktararak meydana getirdiği metindir. Bu kitabın 1317 yılında, yazarın hayatta iken oluşturulmuş minyatürlü bir nüshası İstanbul Topkapı müzesindedir. Bu varyant Uygur yazısıyla oluşturulmuş varyanttan oldukça farklıdır. XV. yüzyılda yaşamış olan Yazıcıoğlu ile XVII. yüzyılda yaşamış olan Ebulgazi Bahadır Han, Reşidettin rivayetlerini Batı ve Doğu Türkçelerine aktarmışlardır. Reşidettin'in Farsça metnini en son Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Türkçeye çevirmiş ve tarihî bakımdan ele almıştır (Özcan, 1996: 95; Çobanoğlu, 2003:123-124; Bars, 2008: 225).

Oğuzlar sözlü geleneklerinin zenginliği ve devlet destanları oluşturma özelliği ile ayrıcalık kazanmaktadır. Bu ayrıcalık kültür tarihimize Oğuznâme adlı destansı tarihlerini yazmaları ile kanıtlanmaktadır. "Oğuz Destanı, Türklerin milli birlik döneminde sözlü kültür geleneği üzerinde şekillenen ve söz sanatımızın bilginleri olan ozanların repertuarında uzun zaman icra edilen, ancak Orta Çağda yazıya aktarılmak suretiyle yazılı abideye dönüşen, hükümdarların şecerelerini, cihan devleti kurma ülküsünü yansıtan tarihî salnamelere çevrilmiş ve nihayet edebî-tarihî sürecin mantıksal bir sonucu olarak şairlerin eserlerinde bediî destan türü gibi yeniden biçimlenmiştir" (Bayat, 2006: 13). Oğuznâmeler Türklerin dünya görüşü, tarihi, devletçiliği, yönetim sistemi hakkında önemli bilgilere sahiptir.

Köprülü, destanın kaynağı olarakmenkıbevî bir Türk hükümdarının fetihlerini görür: “Bu menkıbenin esası, Türklerin hakimiyet ve saltanatını etrafında muhtelif kavimler üzerine yayarak pek muazzam fütihat yapan ‘Çin’, ‘İran’ ve ‘Kafkasya’yı içine alan, ‘Hazer Denizi’ni dolaşan kuzey sahasında ‘Yenisey’i havalisine kadar uzanan menkıbevi bir hükümdarın fütihatıdır” (Köprülü, 2004: 73).

Banarlı, MÖ II. asırda destanın doğduğunu, MS XIII. asırda yazıya geçtiğini ifade eder. Destan zamanla araya birtakım hadiselerin girmesiyle zenginleşmiştir. Bunlar arasında en önemlisi destanın İslamıktan sonra ve İslam inancıyla birleşen şeklidir. “İslamiyetten sonra, Müslüman Oğuz Türklerinin yayılıp yaşadıkları yeni vatanların hâtıralarıyla de birleşen bu destan, bâzı bakımlardan destanın eski şeklinden daha zengin ve tafsilatlıdır” (Banarlı, 1997: 21).

İnan, Oğuz Kağan destanındaki tabiat kültürünü hatırlatan adlara bakarak onu en eski Türk destanı saymanın mümkün olduğunu düşünür. Oğuz Han ile babası arasındaki mücadele ile Hun hakanı Mete ile babası arasındaki mücadelenin benzerliğine dikkat çeker. Bu iki hikâyenin aynı kaynaktan gelmiş olma ihtimalinden bahseder. “Eski Türk destanı, çağdaşları olan başka uluslarda olduğu gibi, milletin kozmogonisini, inanışlarını, tarihini, edebiyatını, hatta yasalarını içinde toplıyan bir dergi mahiyetinde olmuştur” (İnan, 1998: 223).

Ögel, destanın büyük devletlere ait olma özelliği taşıdığını vurgular: “Oğuz Destanı Türklerin kurdukları büyük devletlere ve Cihan İmparatorluklarına ait bir standır. Belki binlerce yıl ve üç kıta üzerinde, Türk kavimleri ve Türk ozanlarının, akıl ve duygularında yaşamıştır. Bugün bize gelmiş olan Oğuz destanları, tam bir mitoloji değildir. Belki bazı sembolleri ile bazı şeyler anlatılmak istenmiştir. Türk töresinin kuruluşu, Oğuz destanlarının ana konusudur. Türk milleti ve Türk devletinin düzeni ile disiplini, Oğuz destanı ile anlatılmıştır” (Ögel, 2006; 1).

Çobanoğlu ise destanı Türk destanları arasında farklı ve ayrıcalıklı bir yere oturtur: “Türk epik destan geleneği, kendi kendine yeterli bir bütünlüğe bağımsız varoluşa sahip bir evrendir. Bu evrenin axis mundisinin en üstteki parçası, tarihi derinlik gösteren kutup yıldızı veya bir bayrak yahut simge olan kısmı Oğuz Kağan Destanıdır” (Çobanoğlu, 2003: 13).

Çoruhlu, Oğuz Kağan Destanı’nı 24 Oğuz boyunun türeyiş efsanesi olarak görür: “Oğuz Kağan Destanı aslında 24 Oğuz boyunun türeyiş efsanesidir, çünkü Oğuz boyları Oğuz Kağan’ın gök ve yerin kızlarıyla evlenmesi sonucunda doğan çocuklardan türer” (Çoruhlu, 2006: 113).

Ercilasun’a göre, Uygurca Oğuz Kağan Destanı’nda Türk kozmogonisinin yansımaları bulunmaktadır. Türklerin kâinatın yaratılışı hakkındaki ilk inanışları çok değişmiş biçimde destana yansımıştır. Oğuz’un çocuklarının doğuşu ve adları kâinatın yaratılışını temsil eder (Ercilasun, 2002: 110-111). Özcan da destanın mitolojik boyutuna dikkat çeker: “Türk milletinin tarih içindeki serüveninin edebiyat dünyasına yansımaları bakımından Oğuz Kağan Destanı mitopoetik bir anlatımın şaheseridir. Bu millî destanımızda mitolojik hayatımız bütün gerçekliğiyle gözler önünde sergilenirken anlatımın mitolojik simgelerle sürdürülmesi de ilgili destana edebî eser olarak büyük bir kıymet kazandırır” (Özcan, 2003: 76).

Güven, Oğuz Kağan Destanı’nda adları geçen hayvanları incelediği makalesinde, Oğuz devrinin yaşayış tarzı hakkında şu bilgileri verir: “Dünyanın bütün edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatının da ilk ürünleri olan mit, masal ve destanlarda hayvanlar önemli bir yere sahiptir. Bunlar, edebiyatın ilk ürünleri olmaları sebebiyle ilkel devir insanların

yaşayış biçimlerini, duygularını, düşünce ve hayal âlemlerini tarihin en eski dönemlerinden alıp bugüne taşırlar. Ayrıca doğayla içli dışlı, onunla daha yakın ilişki içinde bulunan ilkel devir insanının doğa güçleriyle olan mücadelelerini daha yoğun bir biçimde sergilerler. Çok eski dönemlerdeki göçebe hayat tarzını sürdürmekte olan Türklerin sözlü ürünü olması sebebiyle Oğuz Kağan Destanı'nda da hayvanlarla ilgili birçok unsur yer almaktadır” (Güven; 2003: 82).

Duymaz, Oğuz Kağan'ı Türk destan kahramanlarının bir prototipi olarak değerlendirir: “Destan kahramanları olağanüstü nitelikleriyle toplumların ideal tipleridirler. Bu nedenle destan kahramanları hem psikolojik hem de fiziki anlamda sıradan insanlardan daha farklı özelliklere sahiptirler. Destan kahramanına yüklenen bu olağanüstü nitelikler çoğunlukla çeşitli sembollerle ifade edilir. Bu durumu Türk destanlarının prototipi konumundaki Uygurca Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un beden tasvirlerinde ve Oğuznâmecilik geleneğinin son halkası olarak niteleyebileceğimiz Dede Korkut Kitabı'nda görebilmekteyiz” (Duymaz, 2007: 50). Kaplan'da da benzer düşünceleri görmekteyiz: “Türk destanında Alp tipinin en yüksek örneğine Oğuz Kağan Destanı'nda rastlıyoruz” (Kaplan, 2004: 13). Oğuz, tarihî şahsiyetten çok mitolojik karakterli bir kahramandır. “Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un beden tasvirlerinde gökyüzüne ve yeryüzüne ait bazı simgeler kullanılmıştır. Bu simgeler çözümlendiğinde Oğuz'un sıradan bir insan olmadığı, Tanrı ile bağlantısı olan, tanrısalı temsil eden bir kahraman olduğu görülmektedir. Oğuz'un ilahî kaynaklardan gelen bir kahraman ve bu nedenle sıra dışı bir varlık olduğunu belirtebilmek için de beden tasvirinde kutsal olarak kabul edilen çeşitli hayvanlar ve gökyüzüyle alakalı bazı ifadeler kullanılmıştır. Bir diğer ifade ile Oğuz, hem gökyüzüne hem yeryüzüne ait kutsal sembollerle tasvir edilen kahraman modelidir. Onun yüzünde kut, yani gökyüzü; vücudunda ise güç, yani yeryüzü sembolize edilmiştir” (Duymaz, 2007: 57).

Oğuz Kağan Destanı akıncı-atlı göçebe Türk kültürünün mahsulü olan eserlerdendir. Oğuz Kağan böyle bir toplumda yetişmiştir. Bağlı bulunduğu toplumun ideal insan tipini temsil etmektedir. Oğuz Kağan'ın şahsiyetini avcılık, sürü besleme ve akıncılık teşkil eder. Oğuz'un ideolojisi bütün dünyayı kendi hâkimiyeti altına almaktır. Oğuz Kağan tek başına bir kahraman değildir, bağlı bulunduğu atlı göçebeler onun gibi alplerden oluşur (Kaplan, 2005: 24-25; Bayat, 2007: 188).

Türk Cihan Devleti kurma ideali ve dünyayı yönetmek düşüncesi Oğuz Kağan Destanı'nda gizlidir. “Oğuz sözlü kültürünün kendisi demek olan Oğuz Destanı form (yazılı ve sözlü), aşama (Şamanlık-İslam), tür (destan-salname), bilgiyi aktarma (etnik ve gayri etnik muhit) ve dil bakımından çeşitlilik gösterir” (Bayat, 2006: 52).

1. Büyülü Gerçekçilik

Büyülü gerçekçilik, 20. yüzyılda postmodern sanat anlayışıyla önemli ölçüde işbirliği içinde görülen bir anlatım tarzıdır. Bu tarzla birlikte folklorik anlatım tarzı canlandırılarak, günümüze uyarlanır. Büyülü gerçekçilik terimi, ilk olarak Alman sanat eleştirmeni ve tarihçisi Franz Roh tarafından, dönemin Alman ressamlarının çalışmalarını anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Terim, edebiyatta ilk olarak, İtalyan yazar ve eleştirmen Massimo Bontempelli tarafından kullanılmıştır. Büyülü gerçekçilik, en çok Latin Amerikalı yazarların eserlerinin sınıflandırıldığı bir akım olarak kendini göstermiştir. Arjantinli yazar Jorge Luis Borges'in 1935 yılında yayımlanan Historia universal de la infamia (Alçaklığın Evrensel Tarihi) isimli eseri, ilk büyümlü gerçekçilik çalışması olarak kabul edilmektedir. Büyülü gerçekçilik akımının en tanınmış yazarı, Kolombiyalı yazar Gabriel García Márquez'dir (Emir ve Diler, 2011: 52).

“Genel anlamda büyümlü gerçekçilik Latin Amerika'nın roman alanında o yıllara kadar en üretken dönemi olarak bilinen 1950'ler ve 1960'larda farklı şekillerde ortaya çıkmış ve

farklı kelimelerle ifade edilmiştir” (Kekeç, 2011: 210). Bundan sonra terim bir akım olarak değil de bir anlatım tarzı olarak kullanılır. Gerçek ve fantezinin bir karışımı olan büyülü gerçekçilik, Latin Amerika’da oluşan bir akımdır. Bu kavram, Türkiye’ye bir akım niteliğiyle ancak 1980’li yıllarda ulaşmıştır.

Büyüülü gerçekçi metinlerde yazar, geleneği ön plana çıkarır, onları yeniden icat eder. Geleneğin yeniden icadı ulusların sömürge sonrası kendilerine yeniden dönme çabalarının sonucudur. Yazarlar metinlerinde geleneksel olanı kullanarak köklerini aramaya çalışırlar. “Büyüülü Gerçekçilik, gerçek ile kurgu arasındaki sınırları ortadan kaldırarak sömürge anlayışına bir başkaldırı niteliği taşımaktadır” (Erdem, 2011: 184). Bu anlatılar, sömürge kültürünün araçlarını kullanarak, bunları değiştirerek kendi olanı bulmaya, kendilerini anlatmaya çalışmaktadır. Bu anlamda büyüülü gerçekçi metinler bir kimlik ifadesi olarak görülebilir. Bu tür metinlerde gerçeğin farklı yüzleri yer alır. Büyüülü olan gerçekliğin anlayışına dahil edilir.

Büyüülü gerçekçilik bir sanat akımı veya bir edebi tür değildir. Büyüülü gerçekçilik farklı geleneklerden türeyen, farklı sanat dallarında kullanılan bir anlatım üslûbudur. Büyüülü gerçekçilik yazı üslûbu “20. yüzyılın, bilhassa Latin edebiyatının uhdesinde görünüyorsa da, aslında bu anlatım üslûbunun kökenlerinin çok daha eskilerde, sözlü edebiyatın derinliklerinde yattığı” (Çoban, 2011: 195)’ni söylemek mümkündür. Bu üslûbun daha önce var olmasına rağmen kavram olarak büyüülü gerçekçilik olarak adlandırılması 20. yüzyıla rastlamaktadır. Bu bakımdan büyüülü gerçekçilik yeni sanat yaklaşımı değil, folklorik eserlerde geçmişten günümüze kadar uygulanan bir üslûptur. Bu üslûba sadece edebiyatta değil sanatın başta resim olmak üzere hemen her dalında rastlamak mümkündür.

“Bu anlatım biçiminde hayaletlere, kayıplara karışmalara, mucizelere, olağanüstü melekeler, gerçekdışı sahnelere yer vardır; ancak sihirbazlık gösterilerinde görülen türden büyülere rastlanmaz” (Çoban, 2011: 197). Yazar ve karakterler gerçeğin içindeki gerçeküstü olaylarına kayıtsız bir tavır takınırlar. Olaylar gerçek bir evrende gelişir, bu evren gerçekdışı olaylarla süslenir, karakterler de bu gerçekdışılıklara kayıtsız görünür. Büyüülü gerçekçi metinlerde zaman ve uzam çarpıtılarak sunulur, bunlara karşı rasyonel olmayan bir yaklaşım vardır. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri yer almaz. Zaman ve uzamı gerçekçi metinlerin işlediği şekilden farklı ele almak, onları çarpıtmak, neden-sonuç ilişkilerini göz ardı etmek, gerçekliğin farklı biçimlerini açığa çıkarmak büyüülü gerçekçi metinlerin önemli niteliklerindedir.

Roland Walter, büyüülü gerçekçi metinlerin üç özelliğinden söz eder. Birinci özellik bu tür metinlerde yazar, anlatıcı ve karakterler doğaüstünü oldukça olağan bir durummuş gibi karşılar ve okuyucu da bu durumu sorgulamaz. İkinci özellik gerçekçiliğin gerçekçi ve büyüülü düzeyleri arasında uyumlu bir bütünlüğün olmasıdır. Son özelliği ise yazarın ketumluğudur. Yazarın ketumluğundan kastedilen yazarın, doğaüstü ve gerçeğin uyumlu bütünlüğünü zedelemeyecek şekilde olaylara yaklaşmasıdır. Yazar, olaylara açıklamalar getiren bir gözlemci gibi yaklaşmaz (Erdem, 2011: 177). Bu tür metinlerde gerçekçi düzey ile büyüülü düzey arasındaki uyumun denge şeklinde sunulması için olağanüstü öğeler doğalmış gibi gösterilir.

Büyüülü gerçekçi metinlerle halk anlatıları arasında yakın ilişki bulunur. Büyüülü gerçekçi anlatılarda halk anlatılarında olduğu gibi okur ya da dinleyiciler kahramanların olağanüstü durumlarını sıradanmış gibi karşılar. Her iki anlatıda da okurun tutumları aynıdır. Okur anlatılanlara gerçekten öyleymiş, gerçekleşiyormuş gibi yaklaşır. Büyüülü gerçekçi

anlatılarda bu dünyada olaylar geçer. Mekânlar bu dünyada büyü bir biçimde yer alır. “Ülkeler, şehirler, kasabalar tüm büyü özelliklerine rağmen bu dünyadadırlar” (Erdem, 2011: 182).

Büyülü gerçekçi metinler büyü ile gerçeğin karışımı olan “melez” anlatılardır. Bu bakımdan “melezlik” bu anlatıların en temel niteliklerindedir. Bu anlatılar “Lojik ile büyüün, tarih ile söylenin, ampirik olan ile mistik olanın, siyah ırk ile beyazın, istilacılar ile yerlilerin, geleneksel anlatı ile meta-anlatının, Avrupa ile Güney Amerika'nın, rasyonel akılla yerli düşüncenin, mimetik olanla fantastik olanın, büyü ile gerçeğin karışımı olan melez bir türdür” (Erdem, 2011: 182). Metinlerin çoğunda yaşayanlarla ölüler, gerçeklerle kurgu, gerçek ile büyü arasındaki sınırlar kalkar ki bu durum melezleştirme olarak kabul edilebilir. Bu tür metinlerde farklı olanı birleştirme bir strateji olarak anlatının içerisinde yer alır.

Büyülü gerçekçilikte gerçekdışı olay ve olgular, gerçekdışılıklarına özel dikkat çekilmeden, kayıtsız bir tavırla anlatılır. Gerçek ile gerçekdışı bir araya getirilir, birbirine katıştırılır. Zamanda kasıtlı olarak kaymalar görülür. Tuhaf olanlar sıradan hale gelmiştir. Büyülü gerçekçilikte “...olağanüstü ve gerçek ...aynı çerçevede ele alınır fakat birinin diğerine üstünlüğü söz konusu değildir. Daha açık bir ifade ile büyü gerçekçilik, hayatta ve insanların eylemlerindeki gizemin keşfedilmeye çalışıldığı bir dünya yaratır; bu bağlamda olağanüstü ile gerçek olan arasındaki sınırlar silikleşir, gerçeğin olağanüstüne ya da olağanüstünün gerçekliğe karşı yüceltilmesi gibi bir durum olmamalıdır” (Dilek, 2011: 206). Dünyevî olanla büyü olan uyumlu bir bütünlük gösterir.

Büyülü gerçekçi anlatı, sözlü edebiyat ürünlerinden beslenmiştir. Büyülü, düşsel ve mitsel olan gerçekmiş gibi algılanır. Bu anlatıların büyüü olağandışı olanın hiçbir garipsemeye yer verilmeden, sorgulanmadan kabul edilmesindedir. Büyülü gerçekçi metinlerde anlamı güçlendirmek için zıt sözcükler bir arada kullanılır, mecazlar, simgeler gibi söz sanatlarına sıkça başvurulur (Kekeç, 2011: 218). Metinlerde dille çeşitli oyunlar oynanarak düş ve gerçekçilik daha belirgin hale getirilmeye çalışılır. Dil özgün bir biçimde kullanılır, mecazlı ifadeler geniş yer tutar. Dil aracılığıyla büyü gerçekçiliğin büyü ve gerçek düzlemleri bir arada kullanılır.

Bu bilgiler ışığında büyü gerçekçilik üslûbunun temel özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

a. Büyülü gerçekçilik hayatta gerçekleşmesi imkânsız olan durum, olay ve kahramanları, itibarî âlemde normalmiş gibi gösterir. Gerçeği ve fantastiği birleştirerek her şeyi doğal bir şekilde sunar. Böylelikle sıradan olayları gerçek dışı bir masal gibi anlatır. Bu tür üslûpta yer alan evren, birtakım gerçeküstü öğelere sahiptir. Bu gerçeküstü öğeler metnin yazarı, metindeki kahramanlar ve okuyucular tarafından gerçekdışı olarak değerlendirilmez, gerçekliğin bir parçası olarak görülür. Başka bir ifade ile gerçeküstülüğün gerçekle ilişkisi sorgulanmaz. Yazar ve karakterler gerçeğin içindeki gerçeküstü olaylarına kayıtsız bir tavır takınırlar. Olaylar gerçek bir evrende gelişir, bu evren gerçekdışı olaylarla süslenir, karakterler de bu gerçek dışılıklara kayıtsız görünür.

b. Büyülü gerçekçi metinler büyü ile gerçeğin karışımı olan “melez” anlatılardır. Bu bakımdan “melezlik” bu anlatıların en temel niteliklerindedir. Metinlerin çoğunda yaşayanlarla ölüler, gerçeklerle kurgu, gerçek ile büyü arasındaki sınırlar kalkar ki bu durum melezleştirme olarak kabul edilir. Büyülü gerçekçi metinlerde gerçekçiliğin, gerçekçi ve büyü düzeyleri arasında uyumlu bir bütünlük bulunmaktadır. Büyülü gerçekçi metinlerde büyü ile gerçeklik arasında kurulan bu denge biraz hileli bir şekilde işlemektedir.

c. Büyülü gerçekçi metinlerin önemli özelliklerinden biri de yazarın ketumluğudur. Yazarın ketumluğundan kastedilen yazarın, doğaüstü ve gerçeğin uyumlu bütünlüğünü

zedelemeyecek şekilde olaylara yaklaşmasıdır. Yazar, olaylara açıklamalar getiren bir gözlemci gibi yaklaşmaz.

d. Büyülü gerçekçi metinlerde zaman ve uzam çarpıtılarak sunulur, bunlara karşı rasyonel olmayan bir yaklaşım vardır. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri yer almaz. Zaman ve uzamı gerçekçi metinlerin işlediği şekilden farklı ele almak, onları çarpıtmak, neden-sonuç ilişkilerini göz ardı etmek, gerçekliğin farklı biçimlerini açığa çıkarmak büyülü gerçekçi metinlerin önemli niteliklerindedir. Büyülü gerçekçilikte, kronolojik, düz çizgisel akıp giden zaman algısı yoktur. Mitsel mekânların kullanımı ve geçmişe dönüş (flashback) ve geleceğe gidişler (flashforward) sayesinde oluşturulan çevrimsel bir zaman algısı bulunur.

e. Büyülü gerçekçi metinlerde anlamı güçlendirmek için zıt sözcükler bir arada kullanılır, mecazlar, simgeler gibi söz sanatlarına sıkça başvurulur. Metinlerde dille çeşitli oyunlar oynanarak düş ve gerçekçilik daha belirgin hale getirilmeye çalışılır. Dil özgün bir biçimde kullanılır, mecazlı ifadeler geniş yer tutar. Olağanüstünün sıradanlaşması, gerçekliğin bir parçası haline getirilmesi için detaylı tasvirlerle başvurulur.

2. Oğuz Kağan Destanı'nda Büyülü Gerçekçilik

Çalışmamızda Paris Milli Kütüphanesi'nde bulunan, Uygur yazısıyla yazılmış, 1932 yılında W. Bang ve R. Rahmeti [Arat] tarafından Almanca olarak, 1936 yılında "Oğuz Kağan Destanı" adıyla Türkçe olarak yayımlanmış olan, daha sonra Muharrem Ergin tarafından Milli Eğitim Bakanlığının çıkardığı 1000 Temel Eser Serisi'nde yeni bir şekilde neşredilen varyantında büyülü gerçekçilik üslubunun varlığı incelenecektir. Oğuz Kağan Destanı'nda büyülü gerçekçi üslubu yansıtan motifler şunlardır:

2.1. Oğuz'un Doğumu

"Büyülü gerçekçilik (Magischer Realismus), mucizelerin ve olağanüstü olayların, alışlagelmiş olaylar biçiminde algılandığı ve insanların, yaşadığımız dünyanın geçerli yasalarının ötesinde özelliklerle donatılmış olduğu, gizem dolu bir dünyayı ifade eden bir terimdir. Bu özelliğe sahip olan kurgular, hayatta gerçekleşmesi imkânsız olan durum, olay ve kahramanları, itibarî âlemde normalmiş gibi gösterir. Gerçeği ve fantastiği birleştirerek her şeyi doğal bir şekilde sunar. Böylelikle sıradan olayları gerçek dışı bir masal gibi anlatır" (Toyman, 2006: 26). Yukarıda sıralanan nitelikleri Oğuz'un doğumunda görmek mümkündür. Oğuz'un doğumu ve sonrasında yaptıkları yaşadığımız dünyanın geçerli yasalarının ötesinde özelliklere sahiptir. Oğuz'un anasından bir kez süt emmesi; hemen ardından çiğ et, çorba ve şarap istemesi; konuşmaya başlaması; kırk günde büyümesi, yürümesi ve oynaması hayatta gerçekleşmesi imkânsız olan olaylardandır. Bu durum anlatıcı tarafından normalmiş gibi sunulmuştur. Sıradışı olaylar sıradanmış gibi anlatılmıştır. Oğuz'un doğumu destanda şu şekilde anlatılır:

Günlerden bir gün Ay Kağan'ın doğum ağrıları başlar ve bir erkek çocuk doğurur. "Bu çocuk anasının göğsünden ilk sütü emdi ve bir daha emmedi. Çiğ et, çorba ve şarap istedi. Dile gelmeye başladı; kırk gün sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı. Ayakları öküz ayağı gibi; beli kurt beli gibi; omuzları samur omuzu gibi; göğsü ayı göğsü gibi idi. Vücudu baştan ayağı tüylü idi. At sürüleri güder, ata biner ve av avlardı" (Bang ve Arat, 1988: 13-14).

2.2. Oğuz'un Gergedanı Öldürmesi

Büyülü gerçekçi üslûpta yer alan evren, birtakım gerçeküstü öğelere sahiptir. Bu gerçeküstü öğeler metnin yazarı, metindeki kahramanlar ve okuyucular tarafından gerçekdışı

olarak değerlendirilmez, gerçekliğin bir parçası olarak görülür. Başka bir ifade ile gerçeküstülüğün gerçekle ilişkisi sorgulanmaz.

Oğuz'un yaşadığı yerde büyük bir orman vardır. Burada birçok dereler ve ırmaklar bulunur. Bu ormanda büyük bir gergedan yaşar. Gergedan büyük ve yaman bir canavardır. At sürülerini ve halkı yer. Ağır bir eziyetle halkı ezer. Oğuz bu gergedanı avlamak ister. Yanına kargısını, yayını, okunu, kılıcını ve kalkanını alır. Önce bir geyiği ağaca bağlar. Sabah olunca gergedanın geyiği yediğini görür. Sonra bir ayıyı ağaca bağlar. Yine sabah tan ağarırken gelir, gergedan ayıyı da almıştır. “Bu sefer o ağacın dibinde (kendisi) durdu. Gergedan geldi ve başı ile Oğuz'un kalkanına vurdu. Oğuz kargı ile gergedanın başına vurdu ve onu öldürdü. Kılıcı ile başını kesti, aldı gitti” (Bang ve Arat, 1988: 14).

Gergedan metinde gerçeküstü öğelere sahip bir varlık niteliğindedir. Metnin anlatıcısı, metnin kahramanı Oğuz ile dinleyicilerde bu gerçekdışı durum yadırganmamış, gerçekliğin bir parçası şeklinde algılanmıştır. Bütün halkın korkulu rüyası olan korkunç canavarın Oğuz tarafından kolayca öldürülmesi gerçeküstü bir nitelikte olmasına karşın gerçeklik düzeyi sorgulanmamıştır.

2.3. Oğuz'un Evlenmesi

Olağanüstü öğelerin son derece sıradanmış gösterilmesi büyülü gerçekçi metinlerin en önemli özelliklerindedir. Büyülü gerçekçi metinlerde sıradan ile olağanüstü yan yana gelir. Doğaüstü olan olağanmış gibi sunulur. “Bu özellik, sürekli işleyen bir dengeleme çabası, hileli bir şekilde işlemekte ve her zaman gerçekliğin büyülü düzeyinin biraz daha ağır basmasını sağlamaktadır” (Erdem, 2011: 176). Dengeleme yoluyla anlatı gerçeklikten tamamen kopmaz. Metin anlatının her aşamasında olağanüstü ile gerçeği bir dengede tutan anlatım stratejisi bulunur. Büyülü gerçekçi metinlerde büyü ile gerçeklik arasında kurulan bu denge biraz hileli bir şekilde işlemektedir.

Oğuz bir gün Tanrı'ya yalvarmakta iken karanlık basar. Gökten bir ışık yere iner. Oğuz Kağan oraya yürür ve şunu görür:

“O ışığın içinde bir kız var, yalnız oturuyor. Çok güzel bir kızdı. Başında (alnında?) ateşli ve parlak bir beni vardı, demir kazık (kutup yıldızı) gibi idi. O kız öyle güzeldi ki, gülse, Gök Tanrı gülüyor; ağlasa, Gök Tanrı ağlıyordu. Oğuz Kağan onu görünce aklı gitti; sevdi, aldı” (Bang ve Arat, 1988: 15-16). Oğuz Kağan'ın bu kızdan Gün, Ay ve Yıldız adında üç oğlu olur.

Oğuz Kağan yine bir gün ava gider. Önünde bir göl ortasında bir ağaç görür. “Bu ağacın kovuğunda bir kız vardı, yalnız oturuyordu. Çok güzel bir kızdı. Gözü gökten daha gök idi; saç ırmak gibi dalgalı idi; dişi inci gibi idi. Öyle güzeldi ki, eğer yer yüzünün halkı onu görse: Eyvah! Ölüyoruz der ve (tatlı) süt (acı) kımız olurdu” (Bang ve Arat, 1988: 16). Oğuz Kağan bu kıızı görünce de aklı gider, onu sever, onunla evlenir. Günler ve gecelerden sonra bu kızdan da Gök, Dağ ve Deniz adında üç oğlu olur.

Oğuz'un Tanrı'ya yalvarırken önce gökten ışık içinde, daha sonra avlanırken bir ağaç kovuğunda kızlarla karşılaşması olağanüstü nitelikteki olaylardır. Oğuz'un gök ve yer kızlarıyla evlenme motifi de sıradan birer olay gibi dinleyicilere sunulmuştur. Kızların gök ve yer Tanrıları tarafından Oğuz'a sunulması büyülü gerçekçiliğin büyülü yanını oluştururken, onlarla insani niteliklere uygun biçimde evlenip çocuk sahibi olması gerçekçilik yanını oluşturur. Anlatıcı böylece büyü ile gerçek arasında bir denge kurmaya çalışmıştır.

2.4. Yol Gösterici Kurt

Büyülü gerçekçi metinlerin kahramanları da olağanüstü öğeleri yaşamın son derece olağan durumları olarak karşılar. Metinlerde karşılaşılan doğaüstü, sıradan bir olaydan farksızdır. Sıra dışı, bu metinlerde olağan şekilde karşılanır; tuhaf karşılanmaz. Metinlerde sürprizler ne kadar dizge bozucu olursa olsun sıradan karşılanır, görmezden gelinir.

Oğuz, kağan olduktan sonra dört yana emirler gönderir. Onlardan itaat diler. Sol yanında bulunan Urum adında kağan, Oğuz'a itaat etmez. Oğuz gazaba gelir, onun üzerine yürür. "Kırk gün sonra Buz Dağ adında bir dağın eteğine geldi. Çadırını kurdurdu ve sessizce uyudu. Tan ağarınca Oğuz Kağan'ın çadırına güneş gibi bir ışık girdi. O ışıktan göz tüylü ve gök yeveli büyük bir erkek kurt çıktı. Bu kurt Oğuz Kağan'a hitap etti ve: Ey Oğuz, sen Urum üzerine yürümek istiyorsun: ey Oğuz, ben senin önünde yürümek istiyorum dedi" (Bang ve Arat, 1988: 18). Oğuz Kağan çadırını toplayıp giderken askerin önünde gök tüylü, gök yeveli büyük bir erkek kurdun yürüdüğünü görür. Ordu kurdun ardından gelmektedir. Kurdun durduğu yerde askerler de durur.

Oğuz itil ırmağını geçtikten sonra tekrar kurtla karşılaşır: "Yine ilerlediler. Ondan sonra Oğuz Kağan yine gök tüylü ve gök yeveli erkek kurdu gördü. O kurt Oğuz Kağan'a: Şimdi, Oğuz, sen asker ile buradan yürüyerek, halkı ve beyleri götür; ben önden sana yol gösteririm, dedi" (Bang ve Arat, 1988: 20). Kurt, tan ağarınca askerin önünde yürümektedir.

Oğuz yine bir gün ordusuyla yürürken kurda rastlar: "Yine bir gün gök tüylü ve gök yeveli erkek kurt durdu. Oğuz Kağan da durdu ve çadırını kurdurdu" (Bang ve Arat, 1988: 21). Oğuz bundan sonra "...yine bu gök tüylü ve gök yeveli erkek kurtla Hint, Tangut ve Suriye taraflarına yürüdü" (Bang ve Arat, 1988: 22).

Tan ağardığında Oğuz'un çadırına güneş gibi bir ışığın girmesi ve içinden bir erkek kurdun çıkması, kurdun Oğuz'la konuşması ve ona gideceği yolu göstermesi olağanüstü özelliğe sahip bir olay olmasına karşın anlatının kahramanı Oğuz tarafından son derece olağan bir durum gibi karşılanır. Bu olay Oğuz için sıradan bir olaydan farksızdır, onda hiçbir şaşkınlık görülmez. Bu durum Oğuz tarafından sıradan karşılanmış, görmezden gelinmiştir.

2.5. Uluğ Türük'ün Rüyası

Büyülü gerçekçiliğin büyü, metnin evrenindeki gerçekler kadar olağandır. Büyülü gerçekliğin anlatı kişisi, olağanüstü ögenin kendi evreninde yer almasına şaşırılmaz, büyü ile gerçek arasındaki sınırlarda gezinir. "Bununla beraber büyü gerçekçilik metinlerinde – fantastik olarak nitelendirebileceğimiz kurgularla yapılandırılmış metinlerdeki durumun aksine- metin evreninin bir bütün olarak alternatif bir gerçeklik oluşturmadığı görülür; yani aktüel gerçeklikle olağanüstü olan hep bir aradadır ve anlatı kişisi iki düzlemde gerçekleşenleri aynı derecede olağan bulur" (Ulusoy Aranyosi, 2011: 192). Anlatı kişisinin kendi evrenindeki büyü ile gerçek olanı aynı derecede olağan karşılaması, büyü gerçekçiliğin olağanüstülükle olan ilişkisinin önemli bir boyutunu gözler önüne serer.

Oğuz Kağan'ın yanında ak sakallı, kır saçlı, tecrübeli bir ihtiyar vardır. O, anlayışlı ve asil bir adamdır. Adı Uluğ Türük'tür. Uluğ Türük bir gün rüyasında bir altın yay ile üç gümüş okun şimale doğru gittiğini görür. Uykudan uyanınca rüyasını Oğuz Kağan'a anlatır: "Ey kağanım, senin ömrün hoş olsun, ey kağanım, senin hayatın hoş olsun. Gök Tanrı düşümde verdiğini hakikate çıkarırsın. Tanrı bütün dünyayı senin uğruna bağışlasın!" (Bang ve Arat, 1988: 23). Oğuz Kağan, Uluğ Türük'ün sözlerini dinler, öğüdüne göre hareket eder. Oğulları

Gün, Ay ve Yıldız'ı doğu tarafına, Gök, Dağ ve Deniz'i de batı tarafına avlanmaya yollar. Gün, Ay ve Yıldız yolda altın bir yay; Gök, Dağ ve Deniz ise üç gümüş ok bulurlar.

Uluğ Türük'ün gördüğü rüya gelecekle ilgili yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Oğuz, Uluğ Türük'ün rüyasına göre hareket ederek olağanüstü özelliğe sahip durumu olağan karşılar. Görülen rüyaya göre hareket edilmesi gerçeklikle olağanüstünün bir arada sunulmasıdır.

2.6. Oğuz'un Kurultayı ve Ülkeyi Oğulları Arasında Paylaşması

Büyülü gerçekçilikte mantıksız veya inanılması güç olaylar, doğrulukları sorgulanmadan ve herhangi bir açıklamaya ihtiyaç duyulmadan anlatılır. Bu anlatılanlar öykünün bağlamında oldukları gibi kabul edilir. Doğaüstü sıradan olarak algılanır. Büyülü gerçekçi metinlerde anlatıcı gerçeklik ya da olağanüstünün yanında yer almaz. Gerçek olan büyülü bir biçimde sunulurken büyülü olan da sıradanlaştırılır. Gerçek olan ile olağanüstü olan aynı düzlemde yer alır. Evrenin yasalarına göre açıklanamayacak olaylar gerçekten olur. Olağanüstünün sıradanlaşması, gerçekliğin bir parçası haline getirilmesi için detaylı tasvirlerle başvurulur. Bu dünyayla ölümlerin dünyası, gerçekle kurmaca birlikte birbirlerinden ayrılmadan işlenir (Onay, 2011: 222).

Oğuz Kağan yaşlandığında maiyetini ve halkını çağırarak büyük bir kurultay toplar. Gelenlerle müşavere eder. "Oğuz Kağan... sağ yanına kırk kulaç direk diktirdi; üstüne bir altın tavuk koydu; altına bir ak koyun bağladı. Sol yanına kırk kulaç direk diktirdi. Üstüne bir gümüş tavuk koydu; dibine bir kara koyun bağladı" (Bang ve Arat, 1988: 24-25). Kırk gün yeme içmeden sonra Oğuz oğulları arasında yurdunu üleştirir.

Oğuz'un sağ ve sol yanına kırk kulaç direk dikip üstlerine altın ve gümüş tavuk koyması sembolik anlamlara sahip büyülü yanı ağır basan unsurlardır. Anlatıcı tarafından bu olaylar sıradanlaştırılmış, gerçek olan olağanüstü ile aynı düzlemde yer almıştır.

3. Sonuç

Oğuz Kağan Destanı'nda hayatta gerçekleşmesi imkânsız olan durum, olay ve kahramanlar normalmiş gibi gösterilmiştir. Gerçek ile fantastik birleştirilerek doğal bir şekilde sunulmuştur. Gerçeküstü öğeler metnin adı bilinmeyen yazarı, metindeki kahramanlar ve okuyucular tarafından gerçekdışı olarak değerlendirilmemiş, gerçekliğin bir parçası olarak görülmüştür. Başka bir ifade ile gerçeküstülüğün gerçekle ilişkisi sorgulanmamıştır. Destanda gerçekliğin, gerçekçi ve büyülü düzeyleri arasında uyumlu bir bütünlük bulunmaktadır. Metnin yazarı büyülü gerçekçiliğin özelliğine uygun olarak ketum davranmıştır. Yazar, doğaüstü ve gerçeğin uyumlu bütünlüğünü zedelemeyecek şekilde olaylara yaklaşmış, olaylara açıklamalar getiren bir gözlemci tavrını takınmamıştır. Büyülü gerçekçi metinlerde zaman ve uzam çarpıtılarak sunulur, bunlara karşı rasyonel olmayan bir yaklaşım vardır. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkileri yer almaz. Zaman ve uzamı gerçekçi metinlerin işlediği şekilden farklı ele almak, onları çarpıtmak, neden-sonuç ilişkilerini göz ardı etmek, gerçekliğin farklı biçimlerini açığa çıkarmak büyülü gerçekçi metinlerin önemli niteliklerindedir. Destanda bu özellikleri görmek mümkündür. Zaman destanda hızlı biçimde akar. Oğuz hemen konuşmaya başlar, kırk günde yürümeyi öğrenir. Çocukluğu ile gergedanı öldürmesi, kağan olması bir anda gerçekleşir. Oğuz'un dünyayı hâkimiyeti altına almak için giriştiği mücadelelerinde nedenlere hiç değinilmemiştir. Büyülü gerçekçi metinlerde anlamı güçlendirmek için zıt sözcükler bir arada kullanılır, mecazlar, simgeler gibi söz sanatlarına sıkça başvurulur. Metinlerde dille çeşitli oyunlar oynanarak düş ve gerçekçilik daha belirgin hale getirilmeye çalışılır. Dil özgün bir biçimde kullanılır, mecazlı ifadeler geniş yer tutar. Olağanüstünün sıradanlaşması, gerçekliğin bir parçası haline getirilmesi için detaylı tasvirlerle başvurulur. Destanda zıt sözcükler, mecazlı ifadeler ve söz sanatlarından kaçınılmıştır. Destanın girişinde yer alan, Oğuz'un tanıtılmasında kullanılan "Ayakları öküz ayağı gibi; beli kurt beli gibi;

omuzları samur omuzu gibi; göğsü ayı göğsü gibi idi. Vücudu baştan ayağı tüylü idi” (Bang ve Arat, 1988: 13-14) benzetmelerinin dışında tasvir unsurlarına rastlanmaz. Yazarın kullandığı dil sade ve süsten uzaktır. Dille oyunlar oynanmamıştır. Destan bu yönleriyle büyülü gerçekçilik üslubundan uzaklaşmıştır. Oğuz Kağan Destanı’nda gerçek ve fantastik, alışılmış ve alışılmamış, doğal ve doğaüstü büyülü gerçekçi anlatım üslubuna uygun biçimde iç içe kullanılmıştır. Ayrıca eserde karakterler psikolojilerinden arındırılmıştır. Sonuç olarak, Oğuz Kağan Destanı’nda büyülü gerçekçilik üslubunun birçok özelliğinin kullanıldığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- BANARLI, N. Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi C. 1, 1997, İstanbul.
- BANG, W; R. Rahmeti Arat; Oğuz Kağan Destanı, (Yayına Hazırlayan: Muharrem Ergin), 1988, Ankara.
- BARS, M. Emin; “Oğuz Kağan Destanı Üzerine Yapılan Çalışmalar”, Turkish Studies, 2008, S. 3/4, s. 224-240.
- BAYAT, Fuzuli; Oğuz Destan Dünyası, 2006, İstanbul.
- BAYAT, Fuzuli; Türk Mitolojik Sistemi 1-2, 2007, İstanbul.
- ÇOBAN, S. Başer; “Dede Korkut Kitabı ve Büyülü Gerçekçilik”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 195-203.
- ÇOBANOĞLU, Özkul; Türk Dünyası Epik Destan Geleneği, 2003, Ankara.
- ÇORUHLU, Yaşar; Türk Mitolojisinin Anahatları, 2006, İstanbul.
- DİLEK, E. Derya; “Efsaneden Büyülü Gerçekçiliğe”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 204-209.
- DUYMAZ, Ali; “Oğuz Kağan Destanı’ndan Dede Korkut Kitabı’na Kahramanların Beden Tasvirlerinin Sembolik Anlamları Üzerine Değerlendirmeler”, Milli Folklor, 2007, S. 76, s. 50-58.
- EMİR, Derya; H. ElifDiler; “Büyülü Gerçekçilik: Latife Tekin’in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter’ın Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırması”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011, S. 30, s. 51-62.
- ERCİLASUN, A.Bican; “Oğuz Kağan Destanı Üzerine Bazı Düşünceler”, İslamiyet Öncesi Türk Destanları (Hazırlayanlar: Saim Sakaoğlu, Ali Duymaz), 2002, İstanbul.
- ERDEM, Servet; “Büyülü Gerçekçilik ve Halk Anlatıları”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 175-188.
- GÜVEN, Merdan; “Oğuz Kağan Destanında Hayvanlar”, Milli Folklor, 2003, S. 57, s. 82-91.
- İNAN, Abdülkadir; Makaleler ve İncelemeler I, 1998, Ankara.
- KAPLAN, Mehmet; “Oğuz Kağan Destanı ile Dede Korkut Kitabında Eşya ve Aletler”, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1, 2004, İstanbul, s. 64-84.
- KAPLAN, Mehmet; “Oğuz Kağan-Oğuz Han Destanı”, Tip Tahlilleri, 2005, İstanbul, s. 11-25.

- KAPLAN, Mehmet; “Türk Destanında Alp Tipi”, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1, 2004, İstanbul, s. 13-21.
- KEKEÇ, Nuran; “Karnavaldan Büyülü Gerçekçiliğe: BerciKristin Çöp Masalları”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 210-220.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad; Türk Edebiyatı Tarihi, 2004, Ankara.
- ONAY, Ebru; “Gölgesizler’de Masal, Efsane ve Büyülü Gerçekçilik”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 221-225.
- ÖGEL, Bahaeddin; Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları, 2001, İstanbul.
- ÖGEL, Bahaeddin; Türk Mitolojisi 1-2, 2006, Ankara.
- ÖZCAN, Tarık; “Oğuz Kağan Destanının Halk Anlatılarının Epik Kuralları Bakımından İncelenmesi”, Milli Folklor, 1996, S. 31-32, s. 95-97.
- ÖZCAN, Tarık; “Oğuz Kağan Destanının Kahramanlık Mitosu Bakımından Çözümlemesi”, Milli Folklor, 2003, S. 57, s. 76-81.
- TOYMAN, Y. Özge; “Nazlı Eray’ın Roman Dünyasında Düşü ve Büyülü Gerçekliğin Kurgusu ile Fantastik Unsurlar” (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, Isparta.
- ULUSOY ARANYOSI, Ezgi; “Edebiyatta Büyülü Gerçekçiliğin ‘Büyü’sünün Menşei Üzerine: Sosyal Adaptasyon Araçları Olarak Masallar”, Milli Folklor, 2011, S. 91, s. 189-194.